

Böyük ənənələri olan sənət məbədi

Azərbaycan mədəniyyətinin əsas qollarından biri peşəkar teatrimızdır. Teatrın inkişafı, eyni zamanda ədəbiyyatın, musiqinin, vokal sənətinin, rəngkarlığın, nitq mədəniyyətinin, rəqsin, fərdi aktyorluq və rejissorluq sənətinin, sənətsünaşlığın inkişafı deməkdir. Avropa operasının yüzilliklər boyu keçdiyi keşməkeşli yaradıcılıq yolunu Azərbaycan teatri bütün Şərqdə ilk dəfə olaraq Üzeyir bəy Hacıbəylinin təmsalında "Leyli və Məcnun"-dan "Koroğlu"ya qədər qısa bir müddətdə qət edib.

Üzeyir bəy bütün Şərqdə ilk dəfə olaraq "Arşın mal alan", "O olmasın, bu olsun" kimi klassik operettalar yazaraq onları Azərbaycan teatrinin səhnəsinə gətirib çıxarıb. O vaxtdək Azərbaycan mədəniyyətinə tanımadığımız bir janrı - operettanı gətirərək onu mədəniyyətimizin möhüz milli faktoruna çevirib.

XX əsrin əvvəllərində isə Azərbaycanda milli musiqili komediya janrı yaranıb. Opera kimi bu janrın da yaradıcısı dahi bəstəkar Üzeyir bəy Hacıbəyli olub. Onun 1909-cu ildə yazdığı "Ər və arvad" musiqili komediyasının ilk tamaşası 24 may 1910-cu ildə Bakıda, Nikitin qardaşlarının sirk binasında göstərilmişdir. Möhüz bu tamaşa ilə də Azərbaycan Musiqili

Komediya Teatri təşəkkül tapmışdır. Sonrakı illərdə Üzeyir bəy Hacıbəylinin "O olmasın, bu olsun", "Arşın mal alan" (1913) musiqili əsərləri oynanılmışdır.

Həmçinin inqilaba qədərki dövrdə Zülfüqar Hacıbəyovun "Əlli yaşında cavan", "Evlikən subay", M.Kazımovskinin "Molla Cəbi", "Vurhavur" musiqili komediyaları da tamaşaya qoyulmuşdur. Bu tamaşaların ərsəyə gəlməsində H.Ərəblinski, M.Əliyev, Ə.Ağdamski, Ə.Hüseynzadə, H.Abbasov, A. və Y.Olenskayalar, R.Darablı və Ə.Anaplı kimi sənətkarların böyük xidmətləri olmuşdur.

1938-ci ilə qədər musiqili komediyalar Azərbaycan Opera və Balet Teatrında oynanırdı. 1938-ci ildə müstəqil Musiqili Komediya Teatri (Azərbaycan və rus bölmələri ilə) təşkil edildi və teatr 1938-ci ilin sentyabrından rəsmi olaraq Azərbaycan Dövlət Musiqili Komediya Teatri statusu aldı.

1939-cu ildə teatrın Azərbaycan bölməsində "Beş manatlıq gəlin" (S.Rüstəmov), "Ər və arvad" (Ü.Hacıbəyli), "Evlikən subay" (Z.Hacıbəyov), sonralar isə "Toy kimindir?" (A.Məşədibəyov), "Qızıl gül" (S.Hacıbəyov), rus bölməsində isə "Mavi mazurka" (F.Leqar), "Arşın mal alan" (Ü.Hacıbəyli), "Sirk kraliçası" (İ.Kalman), "Malinovkada toy" (B.Aleksandrov) və digər tamaşalar səhnəyə qoyuldu.

1950-ci illərdə teatrın repertuarı F.Əmirovun "Ürəkçalanlar" (1944) və "Gözün aydın" (1946), Ü.Hacıbəylinin "Arşın mal alan" (1945), "Məşədi İbad" (1946), S.Rüstəmovun "Durna" (1947), S.Ələsgərovun "Ulduz" (1948) operettaları ilə zənginləşdi.

1956-1970-ci illərdə teatrın Azərbaycan bölməsində "Qızılaxtaranlar" (T.Quliyev), "Ev bizim, sırr bizim" (Ş.Axundova), "Qayınana" (Z.Bağirov), "Hacı Kərimin aya səyahəti" (A.Rzayev), "Altı qızın biri Pəri" (T.Bakıxanov, H.Məmmədov), rus bölməsində isə "Sevəmpol valsı" (K.Cistov), "Yüz şeytan və bir qız" (T.Xrennikov), "Silva" (İ.Kalman), "Kuba, məhəbbətim mənim" (R.Hacıyev) kimi tamaşalar oynanırdı.

Ötən əsrin 70-ci illərində teatrın səhnəsində "Hicran" (E.Sabitoğlu, S.Rəhman), "Həmişəxanım" (S.Ələsgərov), "Sabahın xeyir, Ella" (T.Quliyev), "Qafqazlı qardaşqızı" (R.Hacıyev) və başqa əsərlər uğur qazandı.

Müxtəlif illərdə teatrda rejissorlar - A.M.Şərifzadə, H.Əliyev, H.İsmayılov, S.Dağdov, Ş.Bədəlbəyli, Əliheydr Ələkbərov və başqaları, aktyorlardan Bülbül, H.Hacıbəyov, A.Terequlova, Ə.Qəmərinski, E.Axundova, D.Şaraplı, C.Talışinskaya, H.Mironova, A.Cavadov, Ə.Anatollu, Ə.Qafarlı, K.Kərimov, M.Kələntərli, L.Abdullayev, İ.Hüseynov, B.Səfəroğlu, Alleqrov, dirijorlardan S.Hacıbəyov, S.Ələsgərov, K.Abbasov, rəssamlardan Ə.Abbasov, H.Mustafayev, F.Qusak və başqaları işləmişlər. Bundan sonra teatr daha geniş

fəaliyyət imkanı qazanmış və bir-birinin ardınca yeni-yeni tamaşalar hazırlanmışdır.

Həmin dövrlərdə teatrda M.Vəlixanlı, A.Cavadov, Ə.Səfayi, Ə.Şirvanski, L.Abdullayev, S.Ağabəyov, M.Kələntərli, Ə.Qafarlı, N.Zeynalova, B.Səfəroğlu, H.Bağirov, S.Aslan, M.Əhmədov kimi görkəmli sənətkarlar fəaliyyət göstərmişlər. Bu aktyor truppası ilə yanaşı, rejissorlar - H.İsmayılov, N.Şərifov, Ş.Bədəlbəyli, dirijorlar - S.Ələsgərov, S.Hacıbəyov, K.Abbasov, T.Qəniyev və digər yaradıcı şəxslər Musiqili Komediya Teatrının və bütövlükdə Azərbaycan milli teatrının, milli mədəniyyətin inkişafında misilsiz xidmətlər göstərərək teatri yaşatmış və inkişaf etdirmişlər.

1967-ci ildə "Milyonçunun dilənçi oğlu" tamaşasına görə dramaturq Ş.Qurbanov, bəstəkar S.Ələsgərov və rəssam B.Mirzəzadə Respublika Dövlət Mükafatına layiq görülmüşlər.

1985-1990-cı illərdə respublikada baş verən ictimai-siyasi hadisələr, Qarabağ müharibəsi teatrda çalışan sənət adamlarının yaradıcılığına mənfi təsir göstərmişdi. Uzun illik təmir işləri kollektivdə təəssüf ki, süslük yaratmışdı. Lakin 1993-ci ildə Ulu Öndər Heydər Əliyevin göstərişi ilə binada təmir və bərpa işləri nə yenidən başlanılmışdı.

Ümummilli Lider 1998-ci il oktyabrın 10-da böyük sənət məbədinin açılışında iştirak etmişdi. Bütün bunlar teatrın yenidən inkişafına böyük təkan vermişdi. Kollektiv bir-birinin ardınca yeni-yeni tamaşalar hazırlayaraq repertuarı zənginləşdirməyə başlamışdı.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin 25 noyabr 2010-cu il tarixli sərəncamı ilə Azərbaycan Dövlət Musiqili Komediya Teatrının binası 2011-2013-cü illərdə yenidən təmir olunaraq istifadəyə verildi. Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabinetinin 2013-cü il 4 oktyabr tarixli qərarı ilə bu sənət ocağı Azərbaycan Dövlət Musiqili Teatri adlandırıldı.

10 mart 2014-cü il - Azərbaycanda peşəkar milli teatr sənətinin yaranmasının 141-ci ildönümündə Azərbaycan Dövlət Musiqili Teatrının tənənəli açılışı mərasimi keçirildi. Bu əlamətdar hadisə münasibətilə "Musiqili teatr - bizik" tamaşası nümayiş olundu.

2019-cu il martın 5-də teatrların fəaliyyətinə dövlət qayğısını daha da artırmaq məqsədilə Azərbaycan Prezidentinin imzaladığı sərəncama əsasən, bu teatra "akademik" statusu verildi.

Bu il sənət ocağında Xalq yazıçısı Anarın "Adamın adamı", Əliqismət Lalayevin Fikrət Əmirovun musiqisi əsasında yazmış olduğu "Bir nəfəs qədər" tamaşaları oynanılmışdır. Bundan başqa, musiqili teatrdan peşəkar milli teatrimızın yaranmasının 150 illik yubileyi münasibətilə "Premyerlər paradı" layihəsi çərçivəsində üç dildə üç yeni tamaşa - "Nəğməmə inam", "Kimyəgər", "Anamın kitabı" tamaşaları səhnəyə qoyulmuşdur. Eyni zamanda Rauf Hacıyevin 100, Emin Sabitoğlunun 85 illik yubileyləri yüksək səviyyədə keçirilmiş, Polad Bülbüloğlunun ad günündə qeyd edilmişdir.

Bir faktı da qeyd etmək ki, "Anamın kitabı" tamaşasının premyerası uğurla keçmiş, anlaşıqla qarşılanmışdır.

Hazırda teatrın istər Azərbaycan, istərsə də rus bölmələrində zəngin repertuarı formalaşmış, işgüzar və professional sənətcilər yorulmaq bilmədən əzmlə çalışırlar.

*İ.ƏLİYEVƏ,
"Azərbaycan"*